

УДК 330.34

Діана МІЛУХ, здобувач вищої освіти

Науковий керівник: Олена БЕРЕТЕЦЬКА, канд. екон. наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

ОЦІНКА РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Diana MILUKH, higher education applicant

Scientific supervisor: Olena BERESTETSKA, Ph.D., Assoc. Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ASSESSMENT OF SMALL BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

Малий і середній бізнес в Україні фактично становить основу підприємницької активності: майже 99,98 % всіх зареєстрованих юридичних та фізичних осіб-підприємців належить саме до МСБ. Значною мірою цей сектор забезпечує зайнятість близько 74 % усіх офіційно працевлаштованих осіб, а внесок МСБ у ВВП залишається вагомим - приблизно 64 % усієї створеної в країні доданої вартості припадає на мікро, малі та середні підприємства [4]. Також, через малий та середній бізнес генерується значна частина доходів населення, податкових надходжень і внутрішнього споживання, а отже забезпечується соціальна та економічна стабільність країни.

Водночас, останні кілька років стали для МСБ періодом надзвичайних випробувань. Початок повномасштабного вторгнення створив низку критичних проблем: руйнування інфраструктури, зруйновані логістичні ланцюги, труднощі із доступом до сировини, втрати персоналу через мобілізацію або виїзд, зниження попиту та небезпеку особливо у прифронтових регіонах.

Попри це, сектор продемонстрував значну стійкість. Близько 82–91% підприємств, які тимчасово зупинилися, змогли відновити роботу до кінця 2023 року. Це свідчить про гнучкість, адаптивність і готовність підприємців реагувати на кризові обставини: змінювати бізнес-моделі, переорієнтовуватися на інші ринки або формати, шукати нові канали збуту.

Незважаючи на війну, нова хвиля реєстрації підприємств не припинилася. Хоч точні цифри постійно змінюються, існують дані про те, що навіть у період нестабільності виникає значна кількість нових ФОП та малих підприємств. Це частково пояснюється прагненням громадян створити власну справу як альтернативу традиційній зайнятості через трудову міграцію, мобілізацію, або коли колишнє місце роботи втрачено. При цьому, новостворені бізнеси часто орієнтовані на гнучкі, невеликі формати торгівлю, послуги, онлайн-торгівлю, IT-сферу, консалтинг тощо, де не потрібні великі ресурси або масштабна інфраструктура [3, с.68].

Законодавство та державна політика протягом останніх років також зазнавали змін: у відповідь на виклики держава разом із міжнародними партнерами намагалася створити систему підтримки МСБ: стимулювати доступ до фінансування, кредитів із пільговою ставкою, грантів, пільгових схем, спрощеної звітності та звільнень, підтримки експорту, цифровізації, мікрокредитування тощо. Також підвищено увагу до адаптації політики підтримки МСБ під воєнні та повоєнні умови, з огляду на потреби відновлення.

Однак ефективність таких заходів неоднорідна. Доступ до пільгового фінансування чи кредитів лишається проблемним для багатьох: банківська система наразі обмежена, умови кредитування жорсткі, гарантії неефективні, а це стримує розвиток і масштабування. Частина підприємств змушена працювати «в тіні» через

тяжкий податковий або адміністративний тягар, бюрократію, нестабільну регуляторну базу.

Регулярно виникають регіональні та галузеві диспропорції. Найстабільніший розвиток МСБ фіксується у великих містах та областях із розвиненою інфраструктурою, де є доступ до ринків, логістики, споживачів. У віддалених, сільських чи прифронтових регіонах розвиток уповільнений, через слабку інфраструктуру, низький попит, проблеми з логістикою, безпекою та нестачею кадрів.

Окрема критична проблема кадровий дефіцит. За даними на 2025 рік, багато підприємств МСБ відчувають нестачу персоналу: лише близько 27 % мають повний штат, 23,7 % укомплектовані на 80–90 %, а 70,1 % заявляють про відчутний або критичний дефіцит працівників. Найбільший дефіцит серед робітничих, майстрів, технологів, лінійних керівників. Така ситуація ускладнює нормальну діяльність, обмежує виробничі можливості, призводить до простоїв, зменшення продуктивності.

У структурі бізнесу з'явилися помітні зміни: все більше підприємств орієнтуються на ІТ, онлайн-послуги, e-commerce, послуги, консалтинг це дозволяє знизити залежність від фізичної інфраструктури, логістики, ризиків безпеки. Такий зсув дає шанс на гнучкість, швидку адаптацію й навіть розвиток у нових умовах. Але, при цьому, зберігається загальна проблема - низька продуктивність: додана вартість на одного працівника в секторі МСБ часто є нижчою, ніж в середніх чи великих підприємствах.

Загалом стабілізація та розвиток МСБ залежить від макроекономічних та безпекових чинників: стабільного функціонування енергетики, логістики, ринків, інфраструктури; від політики підтримки, доступу до кредитів, інвестицій, розвитку людського капіталу. Без цього навіть найактивніші підприємці ризикують зіштовхнутися з закриттям або стагнацією [3, с.81].

Водночас, МСБ залишається і перспективним елементом відновлення економіки після війни. Завдяки своїй гнучкості, високій адаптивності, меншій залежності від масштабних активів або інфраструктури, багато підприємств можуть швидко реагувати на зміни, перебудовувати діяльність, змінювати формати [1]. У період повоєнної відбудови МСБ може стати одним із двигунів зайнятості, відновлення виробництва, відродження ринків, надання послуг, розвитку локальної економіки [2, с.50].

Отже, оцінюючи перспективи: МСБ в Україні зберігає свою фундаментальну роль. Але для реального сталого росту потрібні системні зміни забезпечення доступу до фінансування, підтримка стабільної економічної і безпекової інфраструктури, податкова й регуляторна стабільність, стимулювання інвестицій, розвиток людського капіталу. Лише за таких умов МСБ зможе не просто виживати, а стати справжнім локомотивом економічного відновлення, інновацій і зростання на рівні країни.

Література:

1. Бакушевич, І. В., Берестецька, О. М., Січкун, О. О. Цифровізація українського бізнесу під час війни. Матеріали XI Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, академіка НАН Миколи Григоровича Чумаченка: «Наука, інновації, бізнес: проблеми, перспективи і сьогочасні тренди розвитку». 2023. с. 16-17.

2. Барна М., Мороз С. Сучасний стан розвитку малого підприємництва в Україні та ефективність регуляторної політики в цій сфері. *Економічний дискурс*. 2019. № 1. С. 46–54.

3. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів України: монографія / Педченко Н.С., Стрілець В.Ю. Полтава: ПУЕТ, 2022. 250 с.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

УДК 65.011.56:339.138

Ірина МОРОЗ

Марія ЗЯЙЛИК, канд. екон. наук, доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Iryna MOROZ

Maria ZYAILYK, Ph.D. in Economics, Assoc. Prof.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

DIGITALIZATION OF MANAGEMENT PROCESSES AS A TOOL FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF MARKETING MANAGEMENT

У сучасних умовах цифровізація перестала бути лише глобальним трендом. Вона перетворилася на об'єктивну необхідність розвитку суспільства, зокрема у сфері охорони здоров'я. Від медичних закладів та Департаменту охорони здоров'я очікують не лише надання актуальних знань, але й здатності організувати цифровізацію на розроблений процес, який характеризується гнучкістю, інтерактивністю та високим рівнем технологічного забезпечення. Водночас постає питання про реальну спроможність українських закладів охорони здоров'я здійснити таку цифрову трансформацію.

Цифрові технології поступово інтегруються в щоденну діяльність Департаментів охорони здоров'я, ставши невід'ємною складовою державних організацій. Практично всі опитані установи використовують базові платформи для онлайн-комунікації та дистанційного навчання. Найбільш поширеними є системи управління (Learning Management Systems, LMS) та засоби відеозв'язку. Серед LMS-платформ домінує Moodle, яка забезпечує централізоване управління процесом в Департаментах охорони здоров'я, Засоби відеоконференцій, такі як Zoom, Google Meet чи аналогічні сервіси, стали стандартним інструментом для проведення семінарів, консультацій, нарад і їх використовує переважна більшість медичних закладів.

Широкого застосування набули також хмарні сервіси для спільної роботи та зберігання даних. Більшість Департаментів активно користується платформами Google Drive, Microsoft 365 або їх аналогами для колективного редагування документів, обміну матеріалами та резервного копіювання інформації. Натомість використання ERP-систем (Enterprise Resource Planning) та систем електронного документообігу поки що має обмежений характер. Повноцінні ERP-рішення або внутрішні інформаційні системи функціонують переважно у великих закладах охорони здоров'я. Наявність таких систем у своїй структурі, тоді як решта або перебувають на етапі їх упровадження, або поки що здійснюють документообіг у традиційній, частково цифровізованій формі.

Інтеграція технологій штучного інтелекту (ШІ) у діяльність Департаменту охорони здоров'я України перебуває на початковому етапі, однак уже характеризується значним рівнем зацікавленості з боку спільноти. ChatGPT – один із найпопулярніших інструментів для автоматизованого створення текстового контенту, аналізу інформації та